

**УЛСЫН ОНЦ ЧУХАЛ ОБЪЕКТЫН ХАМГААЛАЛТАД АЛБАНЫ НОХОЙГ
АШИГЛАХ, СУРГАЖ БЭЛТГЭХЭД АНХААРАХ АСУУДАЛ**
ISSUES TO BE CONSIDERED IN THE USE AND TRAINING OF OFFICE DOGS FOR THE
PROTECTION OF OBJECTS OF PRIVATE NATIONAL OBJECTS

Дотоод хэргийн их сургуулийн
Цагдаагийн сургуулийн Дотоодын
цэргийн албаны тэнхимийн багш
Ахмад Б.Ариунтөгс
ariuntugs_0304@yahoo.com
*Department of Internal Troops
Service of the Police School, University of Internal
Affairs Mongolia Lecturer, capitan Ariuntugs.B*

Хураангуй: Объектын хамгаалалтанд албаны нохой ашиглах, албаны нохойны ойлголт болон ашиглалт холбогдох хууль тогоомж ба гадаад улс орнууд албаны нохойг хархэн ашиглаж байгааг Дотоодын цэргийн байгууллагын хамгаалалтад ашиглагдаж байгаа албаны нохойн хөтөч, нохойн сургалт бэлтгэл, анхаарах асуудлын талаар авч үзлээ.

Summary: The use of service dogs in the protection of objects, the understanding and use of service dogs, the relevant laws and the use of service dogs by foreign countries have been discussed in terms of service dog guides, dog training and preparation, which are used for the protection of domestic military organizations, and issues to be considered.

Түлхүүр үг: Дотоодын цэрэг, харуул хамгаалалт, албаны нохой, сургалт бэлтгэл
Key words: Internal troops, guard, service dog, training

Үндсэн хэсэг: Хүн төрөлхтөн эрт дээр үеэс нохойн соргог, хурдан шаламгай хөдөлгөөн хүнд амархан дасамтгай, хүний аж амьдралд тустай чанаруудыг мэдэх болсноор чулуун завсгийн дунд үе буюу барагцаагаар 30-40 мянган жилийн өмнө тус амьтныг гэрийн тэжээмэл амьтан болгон гаршуулж, итгэлт сайн нөхрөө болгон гаршуулж өөрийн болон гэр орноо хамгаалах үйл ажиллагаанд ашиглаж иржээ.

Манай орны хувьд НАХЯ сайдын 1958 оны 10 дугаар сарыг 18-ны тоот тушаалаар эрэлч нохойн хоолны норм, тоног төхөөрөмж бэлтгэх эрэлч нохойн албаны байр байгууллахаар шийдвэрлэж 2 айлын сууц ажлын контор бүхий нэг давхар байшинг барьж бий болгосноор албаны нохойн байртай болсон.

ЗХУ-ын нэрт анатомич И. П. Павлов нохойн дээр хийсэн эрдэм шинжилгээний туршилтын дүнд үндэслэн сүүн тэжээлт амьтдын "мэдрэлийн системийн үйл ажиллагааны онол"-ыг дэвшүүлж, тэдэнд мэдрэхүйн 5 эрхтэнг үйлчилж гадаад орчны элдэв үзэгдэл, нөлөөг мэдрэн төв мэдрэлийн систем дамжуулж байдгийг тогтоосон билээ. И.П.Павловын шинжлэх ухааны үндэстэй энэхүү судалгаанд үндэслэн нохойн мэдрэмж, үнэрч авьяасыг гэмт хэргийн халуун мөрөөр ашиглах явдлыг нээн хэрэгжүүлжээ.

Эрэлч нохойн төлөөлөгчийн 1964 онд дотооддоо сургаж эхэлсэн бөгөөд 1967 оноос эрэлч албаны нохой хамгаалалт, эргүүл шалгалтад ашигладаг болсон байна.

Монголын ЦСБ-ын эрэлч нохойн албыг дасгал сургууль бүхий нохойгоор хангах ажил чухал зорилт болж байжээ. Анх 1952 онд Монголд ажиллаж байсан ЗХУ-ын 54 дүгээр трестээс 1 нохой авч Эрэлч нохойн алба гараагаа эхэлж байсан бол ЗХУ-аас 1957 онд -2, Чехословак Улсаас 1960 онд -3, БНАГУ-аас (1977 онд -20, дотооддоо 1961 онд -2, 1965 онд -1, 1968- онд 16, 1974 онд -10 1981 онд -10, 1985-12, 1987 онд -10, 1989-9, 1987 онд дотооддоо 15 нохой сургаж бэлтгэж байжээ.

Албаны нохой гэдэг нь сурах бичиг дээр тэмдэглэгдсэнээр “Албанд ашиглаж байгаа ерөнхий болон мэрэгжлийн сургалтад нохой хөтлөгчийн хамт бэлтгэсэн төрийн эрх бүхий байгууллагаас албаны нохойн гэрчилгээтэй нохой”-г ойлгоно. Улсын онц чухал объектийн хамгаалалтын үйл

ажиллагааны стандартад албаны нохой гэдгийг “Албаны нохой” гэж харуул хамгаалалтад ашиглах зорилгоор сонгож авсан, мал эмнэлэг, ариун цэврийн үзлэгт хамрагдсан, анги, салбар, салааны бүртгэлд авагдсан нохой байна.

Нохойг сургахад сургагч буюу хувь хүнээс маш их тэвчээр шаарддаг учраас уйгагүй хөдөлмөр хэрэгтэй байдаг. Дрессер гэдэг нь амьтан сургах гэсэн франц утгатай уг юм.'

Албаны нохойг объектын хамгаалалтанд ашиглах: Улсын онц чухал объектын хэвийн ажиллагааг хангах, гадны халдлагаас хамгаалах, тогтоосон дэглэм журам сахиулах, объектын нутаг дэвсгэрт гарсан гэмт хэрэг, зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсоох зорилгоор харуул хамгаалалтад нохой ашиглана

“Албаны нохой”¹ гаж харуул хамгаалалтад ашиглах зорилгоор сонгож авсан, мал эмнэлэг, ариун цэврийн үзлэгт хамрагдсан, анги, салбар, салааны бүртгэлд авагдсан нохой байна. Улсын онц чухал объектын харуулын цэгүүд нь албаны нохойтой байна. Албаны нохойд "Дайр, барь, зогс, суу" зэрэг команд дохиог заавал сургасан байна.

Харин ариун цэвэр, эрүүл ахуйн онцгой дэглэм сахиулах шаардлагатай, лабораторд албаны нохой ашиглахыг хориглоно.

Манай улсын хувьд нохойн алба нь хил хамгаалах ажилд нохойг авч ашиглаж эхэлснээр энэ чиглэлийн ажлын эхлэлийг тавьсан байна. Монгол улсын цагдаагийн байгууллагад албаны нохойг ашигласан түүхийг үндсэн гурван хасэгт хуваан авч үзэж болно. Цагдан сэргийлэх байгууллагад нохойн алба үүсэж бүрэлдсэн үе (41944- 1980 он) Цагдан сэргийлэх байгууллагад нохойн алба хөгжин цэцэглэсэн үе (1980-1990он} Нохойн албаны хөгжлийн өнө үе (1990 оноос хойш) гэж үечлэн хуваан үзэж болно. Одоогийн байдлаар манай оронд:

- Цагдаагийн байгууллага;
- Хил хамгаалах байгууллага;
- Гаалийн байгууллага;
- Төмөр зам;
- Тагнуулын ерөнхий газар;
- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага;
- Дотоодын цэрэг;
- Иргэний агаарын тээврийн зэрэг албад өөрийн үйл ажиллагааны чиглэлээр албаны нохой

ашиглаж байгаа боловч олон улсын шаардлагад нийцүүлж албаны нохойг мансууруулах бодис илрүүлэх болон объектийн хамгаалалтанд ашиглах чиглэл хангалтгүй байна.

Объект хамгаалах харуулын нохой. Энэ төрөлд Кавказскик, Азиатскик овчарки, немец овчарки, Ротвейлер, Дорнод европ овчарки зэрэг үйлдэрийн нохойнуудыг ашиглаж болно.

Объект хамгаалах харуулын ноход хэрэглэх нь янз бүрийн объектуудын харуул хамгаалалтыг хүчтэй болгож хамгаалалтанд байх хүмүүсийн тоог хорогдуулах боломж олгодог. Харуулын нохойг объектод хүн орж ирэх үед чанга хуцах объект руу нэвтрэх гэж оролдсон хүнийг барих газар орныг нэгжихэд сургасан байна.

Харуулын нохойг объектод ашиглах төрөл:

- Объектод сул тавих;
- Хөдөлгөөнгүй блокпостод тоноглох;
- Хөдөлгөөнтэй блокпостод тоноглох;

1. Нөхцөлд цочируулагч нь: Хамгаал команд ба туслахын зүг рүү баруун гараараа зангах зангалт орхи зэрэг командууд байна.

2. Нөхцөлд бус цочируулагч: туслах саваагаар саваадаж нохойн уур хорслыг хөгжөөх зугтааж байгаа хүнийг бариулж сургасны дараа эхэлдэг.

Шалган нэвтрүүлэгч объект хамгаалах нохойг бэлтгэдэг. Энэ төрөлд хар тамхи тэсэрч далбарах бодис хориотой бараа бүтээгдэхүүнийг илрүүлэх зорилгоор нохдыг бэлтгэж сургадаг. Шалган нэвтрүүлэх объект хамгаалах болон эргүүлийн гэсэн 2 хэлбэрээр ашиглаж болно. Эдгээр

¹ Д. Батдаваа. Албаны нохой. –Уб., 2014. 63 дахь тал

ноходыг тус тусад нь оор оор арга барилаар сургадаг. Энэ хэлбэрийн ноходыг сургаж ашиглах нь объектын хамгаалалт болон хориотой бараа бүтээгдэхүүнүүдийг илрүүлэхэд чухал ач холбогдолтой юм.

Эрэлч нохойн алба нь ЗХУ, Герман, Чехословак, Унгар улсаас сайн үүлдрийн ноход авч ЗХУ-Д 8 удаа, өөртөө 5 удаа сургууль, курс хийж суралцдаг байсан бол 1990 оноос хойш нохойгоо дотооддоо сурган бэлтгэх болсон байна. Үүний үрээр сургуультай нохдын тоо намэгдэж, дасгалжуулагч хөтлөгч нарын тоо өсөж, бүх 21 аймаг, нийслэлийн анги салбар бүрт эрэлч нохой үйлчлэх болжээ. 1994 онд 40-өөд, 1995 онд 60 нохойтой болж түүний 30-аад нь мэргэжлийн үүргээ биелүүлэх болсон байна.

Цэрэг Цагдаагийн Нохой бол, зарим газруудад К9 хүчин ч гэж хэлэгддэг бөгөөд энэ төрлийн ажлын ноход өндөр түвшинд сургагдаж бэлтгэгддэг бөгөөд ялангуяа тэдний өөрсдийн ажил болох цагдаа нарт тусламж дэмжлэг үзүүлэх мөн бусад хууль сахиулах ажлуудад бие бүрэлдэхүүн болон оролцдог.

Энэ ажилд гол төлөв ашиглагддаг үүлдэр нь бидний мэдэх алдарт Герман Овчарка хэдий ч одоо Бельгийн Малинойс-ууд энэ ажилдаа хамгийн алдартай, эрэлтэй болсон ажээ. Олон төрлийн гэмт хэргийн ба алан хядах ажиллагаануудад санаатай, зориудын шинж чанартайгаар маш олон цэрэг, цагдаагийн ноход хүнд гэмтэх цаашлаад алагдах нь энэ хэцүү нийгэмд болон ялангуяа дайн байлдааны халуун цэг дээр алба хааж, ашиглагдаж буй нохдын дунд энгийн үзэгдэл төдийхөн юм.

Бидний сайн мэдэх Герман Овчарка болон Бельгийн Малинойс гэсэн гаргасан амжилт, алдар нар, гавьяа шагналаараа аль хэдийнээ хүн төрөлхтөнд танигдсан алдартай ноход олон газар нутаг, улсуудад нийтлэг, Цэрэг Цагдаагийн байгууллагад ихээр ашиглагддаг учраас их олдоцтой байдаг. Гэхдээ л цэрэг цагдаагийн зориулалтаар ашиглагддаг ноход гэсэн жагсаалтад эднээс гадна л гэхэд Датч Хоньч гэгддэг Голланд Овчарка, алдар нэртэй маш олон нохдыг экспортолж гаргадаг.

Герман улсаас угсаа гарал бүхий хамгаалагч Роттвойлер, Урчгэр Боксер, уран баримал Доберман, том Шнаузер гэх мэт ноход Америкийн нэгдсэн улсын төлөөлөл болсон Питбуллтерриер, Стаффордшир Терриер гэх нохдын үүлдэрүүд багтдаг ажээ.²

Нохойг үүргээр нь тодорхойлон ангилбал:

Хайгуулын болон аврах ажиллагааны: Энэ ажилд оролцдог нохой алга болсон хүмүүс болон бусад зүйлсийн байршлыг тодорхойлох, олоход ашиглагддаг. Дэлхийн хамгийн алдартай мөрч нохойн үйлдэр болох Блүүдхоунд-ууд ихэвчлэн энэ даалгаварт ажилладаг.

Илрүүлэх-тэсрэх бөмбөг илрүүлэгч: Зарим төрлийн ноход хууль бус хортой бодис болон мансууруулах үйлчилгээтэй тамхи, мансууруулагч-уудыг шиншилж үнэрлан илрүүлэх ажил хийдэг. Ихэвчлэн улсуудын хил гааль, хилийн бус газруудад байршилж ажилладаг. Олон орнуудын онгоцны буудал дээр үнэрч Беагле үүлдрийн ноход цүнх, ачаа тээшийг шалгах ажлыг хийж, тухайн улсруу нэвтрүүлэх эрхийг албан бусаар олгож өгдөг гэхэд болох бөгөөд гэлээ ч тэдэнд зорчигчдод тааламжтай бус харагдахаар ширүүн төрх, ерөнхий байдал байхгүй харин ч байгалиас заяасан найрсаг хайр хүрмээр төрх байдалтай ноход юм.

Герман овчарка: Офицерүүдийг хамгаалах, эргүүлийн сургуулилттай нохой, тусгайлан заасан талбайг хянах, агаарын орчинд ажиллах, хүний байршил тогтоох, эрэлч, хорт бодисын байршилыг тогтоох, зэргээр сургаж бэлтгэдэг байна.

Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 56 дугаар зүйл. Албаны нохой ашиглах³ талаар тусгасан байдаг бөгөөд энэ хуулийн заалтад: Цагдаагийн алба хаагч гэмт хэрэг, зөрчилтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах, авран хамгаалах зорилгоор албаны нохой ашиглаж болно.

Цагдаагийн алба хаагч өөрийн болон бусдын амь нас, эруул мэндэд аюул учирч болзошгүй, зэвсэглэсэн этгээд зугтаасан, довтолсноос бусад тохиолдолд хүний эсрэг албаны нохой ашиглахыг

² Г.Батболд. Монголын нохойн түүх архелогийн судалга. –Уб., 2022. 25 дахь тал

³ Төрийн мэдээлэл. 2017. №8. Цагдаагийн албаны тухай хууль

хориглоно. Албаны нохойг бэлтгэх, ашиглах, хамгаалах журмыг цагдаагийн төв байгууллагын дарга батална.

Нохойн сургагч нар дараах зарчмын баримтлан албаны нохойн сургалтыг зохион байгуулдаг. Үүнд:

- Нохой сургах онолын үндсийг судлах;
- Нохой сургалтыг арга барил сургалтын процессын дэс дарааг судлах;
- Шинжлах ухааны үүднээс авч үзвэл нохойд дэс дараатай үйлдэл хийлгэх замаар рефлекс суулгах үйл ажиллагаа юм. Мөн нохойн дасгал сургуулалтыг ерөнхий дасгал ба тусгай дасгал гэж ангилан авч үздэг.

Ерөнхий дасгал гэдэг нь: Нохойг дуулгавартай тэсвэртэй байлгах зарэгцүүлж авч явах суулгах хэвтүүлэх зогсоох өөр дээрээ дуудах эд зүйлс хайлгах зарэг дасгалууд юм.

Тусгай дасгал гэдэг нь: Мэргэжлийн буюу цагдаа нисэх гааль царгийн хэрэг ажилд онцгой байдал тагнуулын алба цирк тоглуулах хараагүй хүнийг хөтлөх гэсэн мэргэшсэн нохой бэлтгэх ойлголтыг хамааруулан ойлгодог.

Дотоодын цэргийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйл. Тусгай хэрэгслийн төрөл⁴-д Дотоодын цэргийн байгууллагын алба хаагч нь Нэг бүрийн; Олон хүнд нөлөөлөх; бусад гэсэн төрлийн тусгай хэрэгслийг ашиглах бөгөөд албаны нохойг бусад төрлийн тусгай хэрэгслийн төрөлд авч үзэж болох юм.

Дотоодын цэргийн үйл ажиллагаанд нисдэг тэрэг, тусгай зориулалтын хуягт тээвэрлэгч, хамгаалалтын инженер-техникийн хэрэгсэл, газар уснаа явагч, тусгай хэрэгслээр тоноглогдсон бусад тээврийн хэрэгсэл, тээврийн хэрэгсэл албадан зогсоогч, галт хэрэглэл, гэрэл, дууны хэрэгсэл, тусгай будагч, тэмдэглэгч хэрэгсэл болон бусад тусгай хэрэгсэл, албаны нохой ашиглаж болно гэж тусгасан нь албаны нохойг хамгаалалтад ашиглах үндэс болсон байна.

Дотоодын цэргийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйлд албаны нохой ашиглах⁵ Дотоодын цэргийн алба хаагч хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилгоор албаны нохой ашиглаж болно. Албаны нохойг бэлтгэх, ашиглах, хамгаалах журмыг холбогдох хуульд заасны дагуу тогтооно гэж хуульд тусгасан байна. Тухайлбал, “Объектыг түр ачаа тээшийг харгалзан хүргэх”⁶ үед, мөн шаардлагатай тохиолдолд зорчигч, ачаа тээшийг харгалзан хүргэх ажиллагаанд албаны нохой ашиглаж болно гэж заасан байна.

- Улсын онц чухал объектын хэвийн ажиллагааг хангах, гадны халдлагаас хамгаалах, тогтоосон дэглэм журам сахиулах, объектын нутаг дэвсгэрт гарсан гэмт хэрэг, зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсоох зорилгоор харуул хамгаалалтад нохой ашигладаг.

- “Албаны нохой” гэж харуул хамгаалалтад ашиглах зорилгоор сонгож авсан, мал эмнэлэг, ариун цэврийн үзлэгт хамрагдсан, анги, салбар, салааны бүртгэлд авагдсан нохой байна.

- Улсын онц чухал объектын харуулын цэгүүд нь албаны нохойтой байна. Албаны нохойд “Дайр, барь, зогс, суу” зэрэг команд дохиог заавал сургасан байна.

- Ариун цэвэр, эруул ахуйн онцгой дэглэм сахиулах шаардлагатай лабораторд албаны нохой ашиглахыг хориглоно.

Нохойн байр: Албаны нохойг харуулын цэгт 3 метрээс илүүгүй зайд зориулалтын байр /нохой дотор нь чөлөөтэй эргэх боломжтой, наран талруу харсан хаалгатай, 85см өндөртэй байна. 80см урттай 80см өргөнтэй 3см-ын зузаан модон банзаар хийсэн, дотор талыг нь дулаалсан, дээвэр нь гурвалжин нохойн байрны дотор талын хэвтэрийг элс, хайрга, керамзетээр давхарлан дулаалсан, хүрэн улаан өнгөөр будсан хаяаг шороогоор манасан/-д байрлуулна.

Гадаад улс оронд албаны нохой ашиглахдаа: Нохой бол цагдаа болон бусад хууль сахиулах ажилтнуудад туслах зорилгоор тусгайлан балтагдсан нохой юм. Тэдний үүрэг бол: мансуулах бодис, тасарч дэлбэрэх бодис хайх, сураггүй болсон хүмүүсийн байршлыг тогтоох, хэргийн газрын

⁴ Дотоодын цэргийн тухай хууль 2017 он <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=12474>

⁵ Дотоодын цэргийн алба ажиллагааны дүрэм 2022 он <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId>

⁶ Улсын онц чухал объектын хамгаалалтын үйл ажиллагааны стандарт

нотлох баримтыг олох, цагдаагийн байгууллагын болсон хүмүүст халдах. Цагдаагийн ноход хэд хэдэн аман дохио, гарын дохиог санаж байх ёстой байдаг.

Австрали-Австралийн Холбооны цагдаа болон бусад хууль сахиулах байгууллагууд нисэх онгоцны буудлын үүрэг зэрэг аюулгүй байдлын тэргүүлэх чиглэлд К9 -ийг ашигладаг гэдгээрээ алдартай.

Бангладеш-Бангладешийн Хилийн цэргийн анги, Шуурхай ажиллагааны баталион, Дака хотын цагдаа нар хар тамхи, бөмбөгдөлтийн эсрэг кампанит ажилд туслах хэд хэдэн нохойн отрядыг ажиллуулдаг.

Бельги-Бельгийн нохой тэжээх бүлэг нь тус улсын холбооны цагдаагийн газрын нэг хэсэг юм. Энэ нь 35 нохойны багтай бөгөөд ихэнх нь Бельгийн Малиной юм. Зарим нохойг мансууруулах бодис, хүний үлдэгдэл, гормон эсвал галын хурдасгуурыг илрүүлэхэд сургадаг. Гуравны нэг орчим нь амьд хүмүүсийг олох, таних зорилгоор сургагдсан нохой юм. Эдгээр багууд ихэвчлэн нурсан барилгад дарагдсан хүмүүсийг олохын тулд газар хөдлөлтийн бусад ажиллуулдаг. Холбооны цагдаагийн тэсрэх бодис илрүүлэгч нохойг Холбооны цагдаагийн тасаг бэлддэг.⁷

Монголын ЦСБ-ын эрэлч нохойн албыг дасгал сургууль бүхий нохойгоор хангах ажил чухал зорилт болж байжээ. Анх 1952 онд Монголд ажиллаж байсан ЗХУ-ын 54 дугаар трестээс 1 нохой авч Эрэлч нохойн алба гараагаа эхлэж байсан бол ЗХУ-аас 1957 онд -2, Чехословак Улсаас 1960 онд -3, БНАГУ-аас 1977 онд - 20, Дотооддоо 1961 онд -2, 1965 онд -1, 1968- онд 16, 1974 онд -10, 1981 онд - 10, 1985-12, 1987 онд -10, 1989-9, 1987 онд дотооддоо 15 нохойг сургаж балтгэж байжээ.

2014 оноос хэрэгжиж эхэлсэн эрх зүйн шинжлэлтийн хүрээнд шинчлэн батлагдсан Цагдаагийн албаны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх үүднээс Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2014 оны 59 дугаар тушаалаар Сургалт дадлагын төвийг Сургалтын хэлтэс, Албаны нохой, морь сургалтын хэсэг гэсэн 3 нэгжтэй байгуулсан.

Мөн даргын 2015 оны Б/253 дугаар тушаалаар Албаны нохой, морь сургалтын хэсгийг тасаг болгон өргөтгөсөн бол Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдрийн Б/180 дугаар тушаалаар Сургалтын төвийг Төлөвлөлт зохион байгуулалтын хэлтэс. Хээрийн сургалтын хэсэг гэсэн 4 нэгжтэй байхаар шинэчлэн батласан.

Хууль зүй Дотоод хэргийн сайдын 2018 оны 03 дугаар сарын 13 ны өдрийн А/55 дугаар тушаалаар цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагааны стратеги зохион байгуулалтын бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр бүтэц орон тоо шинэчлэн баталсантай холбогдон Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын 2017 оны 11 дүгээр 14-ний өдрийн А/24 дүгээр тушаалаар тус төвийн нэршлийг Цагдаа, Дотоодын цэргийн сургалтын төв болгон өөрчилж Захиргаа удирдлагын хэлтэс Сургалтын хэлтэс Албаны нохойн сургалтын хэлтэс, Хээрийн сургалтын хэлтэс гэсэн 4 нэгжтэй байхаар батлагдан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Дүгнэлт. Өнөөдөр улсын онц чухал объектын хамгаалалтад албаны нохойг ашиглах явдал байгаа хэдий ч тусгай бэлтгэгдсэн нохой тэр болгон ашиглаж чадахгүй, тусгай нохойн хөтөч албан тушаал байхгүй, харуулчин ахлагч нар өөрсдөө нохой авчиран дур мэдэн ашиглах явдал цөөнгүй байгаа нь харагдаж байна.

Цагдаа, дотоодын цэргийн байгууллагын сургалтын нэгдсэн төвийн Албаны нохойн сургалтын хэлтэс нь цагдийн байгууллагын алба үйл ажиллагаанд албаны нохойн хөтөч, албаны нохойн тусгай сургалтыг зохион байгуулдаг боловч улсын онц чухал объектын харуул, хамгаалалтад тусгайлан зориулж албаны нохойн хөтөч, болон албаны нохойг сургаж бэлтгэдэггүй байна.

Санал. Дээрх дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Дотоодын цэргийн байгууллагад мэргэжлийн нохой сургагч байхгүй байгааг анхаарч, албаны нохой сургагчтай болох тал дээр удирдлагын түвшинд ярилцаж, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх
2. Объектын хамгаалалтад албаны нохой сургах тал дээр сургалт зохион байгуулах гадны улс оронтой туршлагага солилцож мэдлэг туршлага хуримтлуулах

⁷ Роял Каннин. Герман хоньч нохой. –Уб., 2021. 15 дахь тал

3. Шалган нэвтрүүлэх объект хамгаалах нохойг тусад нь бэлтгэж ажиллуулах,
4. Албаны нохойд оногдож буй хоол хүнсний нормыг өгөх [өдрийн 10 мянга]
5. Нохойн байрийг хүйтний улиралд дулаалах
6. Амьтний эрхийг хамгаалах

Ашигласан материал

1. Цагдаагийн албаны тухай хууль
2. Дотоодын цэргийн тухай хууль
3. Д. Батдаваа. Албаны нохой. Уб., 2014.
4. Г.Батболд. Монголын нохойн түүх архелогийн судалгаа. Уб., 2022
5. Роял Каннин. Герман хоньч нохой. Уб., 2021
6. Төрийн мэдээлэл. 2017. №8
7. Төрийн мэдээлэл. 2017. №8
8. <https://legalinfo.mn>